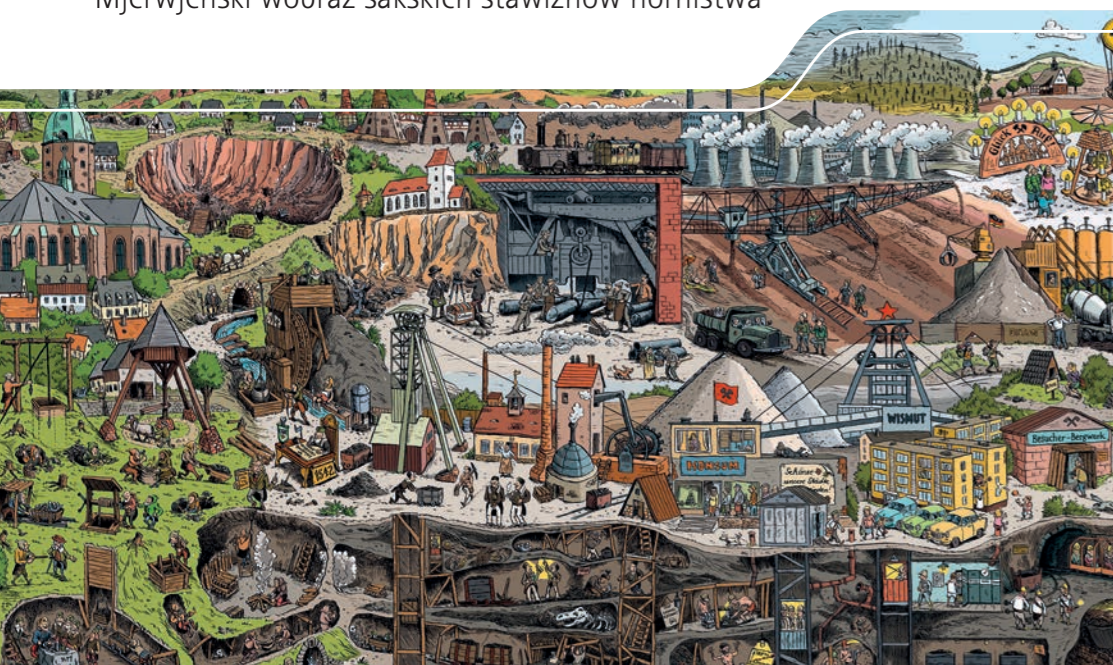

Sakska wudobywa swoje pokłady

Mjerwjenski wobraz sakskich stawiznow hórnistwa

Wudawar:
Sakski Krajny zarjad za wobswět, ratarstwo a geologiju
Póstowy fach 54 01 37, 01311 Drježdźany
Telefon: + 49 351 2612-0
Telefaks: + 49 351 2612-1099
E-mail: poststelle.lfulg@smekul.sachsen.de
www.lfulg.sachsen.de
LfULG je bjezposrědnje podřadowany zarjad Sakskeho Statneho ministerstwa za wobswět a ratarstwo. Tute wozjewjenje so financuje z dawkowych srědkow na zakładze hospodarskeho plana, kotryž wobzamknje Sakski krajny sejm.

Redakcija:
Wotrjad 10, geologija
Projektowa skupina ROHSA 3
Adresatka za prašenja: Anna Gahlert
Telefon: +49 3731 294 1413
Telefaks: +49 3731 294 1099
E-mail: anna.gahlert@smekul.sachsen.de

Wuhotowanje a sadźba:
Serviceplan Solutions 1 GmbH & Co. KG
Čísće:
Löbnitz Druck GmbH
Redakciski kónc:
12.11.2019
Serbski přeložk:
18.04.2023
Nakład:
1.000 eksemplarow
Skazanje:
Tutón čísće móže so bjezplatnje skazać pola:
Zentraler Brochürenversand der Sächsischen Staatsregierung
Hammerweg 30, 01127 Drježdźany
Telefon: +49 351 2103671
Telefaks: +49 351 2103681
E-mail: publikationen@sachsen.de
www.publikationen.sachsen.de

Pokiw rozdźělaka
Sakske statne knjeźerstwo wudawa tute informaciske pismo w ramiku swojich wustawowych winowatosćow za informowanje zjawnosće. Ani politiske strony ani jich kandidaća abo pomocnicy njesmědža ju w času šěsć měsacow před wólbami ze zaměrom wólbneho wabjenja wužiwać. To plaći za wšitke wólbny.

Zažne hórnistwo

Wudobywanje slěbra

W srjedźowěku pytachu hórnicy za slěbrom, koporom a cynom. Džěto běše tehdy jara napinace a strašne. Žiwjenje hórnikow běše často krótke.

Naslědnosć

Za hórnistwo a předžětanje rudy su ludžo nimale cyły lěs Rudnych horow pušćili. Hans Carl von Carlowitz nastaji prawidlo, zo smě so jenož telko štomow pušćec, kelkož nowych narosće.

Altenbergska pinga

Přez sypnjenje cynowych podkoptkow nastawa w 16. lěstotku tuta hoberska džěra, tež pinga mjenowana. Samo Cheopsowa pyramida z Egyptowskeje by so do njeje hodžiła. Móžeš sej to předstajić?

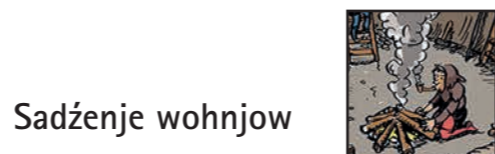
Założenje Wyšeho hórnistwoweho zarjada

Wyši hórnistwowý zarjad založi so w lěće 1542, zo by w padže zwadow hórniske prawo přesadził a dawki zběrał. Tutón zarjad skutkuje do dzěnsnišeho.

Wobswydlenje Rudne hory

Hórnistwo přiwabješe do Rudnych horow nowych sydlerjow z Frankskeje a Smolinow. Nastawa wjele městow a wjeskow kaž na přikład Marienberg.

Sadjenje wohnjow

Kamjenizna bywa łamliwša, hdyž so sylnje zwohrěwa a potom zaso wustudnje. To so stawa při sadženju wohnjow a wolóžuje wudobywanje. Tola, kajke to swinjenje w podkoptkach!

Cyrkej swj. Anny

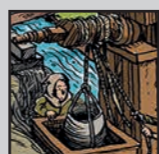
Z hórnistwom so města w Rudnych horach wobohaćichu. Přez to móžachu wulke cyrkwy twarić kaž chódbowu cyrkej w Annaberg-Buchholzu. Sy hižo tam bytla?

Slěborne blido w Schneebergu

1477 namakachu hórnicy w Schneebergu wulki blok slěbra. Wón služeše wójwodze Albrechtej a jeho družinje jako blido za swjědžensku hosćinu.

Wodarnje

W zažnym hórnistwje čěrjachu so mašiny z mocu wody. Po kumštnych hrěbjach bježeše woda k šachtam a wódně koła a žerdžowe konstrukcije přenjesechu móc wody.

Industrializacija

Industrielná produkcija

Za čas industrializacije nastachu wulke fabriki a nowe twory produkowachu so na bežatym pasku. Za to běše wjele surowiznow kaž pisane metale trěbnych. To nastorči rozmach hospodarstwa.

Cyrkwina skała w Beucha

Dokoławoko cyrkwy w Beucha wudobywachu granitowy porfyr, jara dobry džětowy kamjenj. Pomnik Bitwy narodow bu z tutych kamjenjow natwarjeny.

Železnica & parnica

1839 jědžeše přerňa železnica w Sakskej – po čarje Lipsk-Drježdźany. Běše to přerňa daloka čara Němskeje z lokomotiwomaj Saxonia a Phoenix.

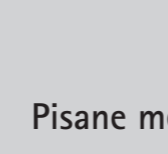
Wobdžětanje metalow

Za wobdžětanje metalow trjeba so jara wjele horcoty. Při spalěnjach kamjentneho wuhla nastawaja wysoke temperatury. Tohodla nastachu w bliskosći składišćow kamjentneho wuhla metalowe fabriki, na přikład w Freitalu.

Wapnowe pjecy

W tutych pjecach wapno palichu, zo bychu z njeho maltu naměšeli. Džensa móžeš tute pjecy w muzeju w Pockau-Lengefeldze wopytać.

Pisane metale

W času industrializacije pytachu pod zemju wosebje za pisanimi metalemi. K tutym slušeja cyn, kopor a niki. Džakowano nowej technice polěpši so hórnistwo a předžětanje zemskich pokładow.

Čas w NDR

Brunica

Brunica běše w Němskej demokra- tiskej republice (NDR) najwážniši nošer energije. Wona leži často jenož někotre metry pod powjerchom zemje a da so z wotkrytych jamow wudobywać.

Uranowe hórnistwo WISMUT

Sowjetsko-němske akcijowe towarstwo Wismut wudobywaše w NDR radioaktiwny metal uran. Z njeho twarjachu w Zymnej wójnje předewšěm jadrowe brónje za Sowjetski zwjazk.

Njedostatkowe hospodarstwo

Někotre konsumowe twory ze surowiznow běchu w NDR chětro žadne. Hdyž so něšto „wosebite“ kaž flizy předawaše, twarjachu so dołhe čakanske rynki. Na awto sy dyrbať samo wjacore lěta čakać.

Zanjerodjenje wobswěta

Surowiznowa industrija wjedžeše wotplunu njefiltrowane do přirody. Ludžo, zwěrjata a rostliny pod tym čěrjachu. Wosebje region wokoło Lipska běše potrjechjeny.

Džensa

Sakska wudobywa swoje pokłady

W Krajnym zarjedze za wobswět, ratarstwo a geologiju digitalizuje projektowa skupina ROHSA 3 stare hórnistwowe a surowiznowe akty. Wone su jara drohotne, dokelž w nich wjele wědy wo podpódze tči.

Wopytowarske podkoptki

Někotre ze starych podkoptkow su džensa wopytowarske podkoptki. Pod zemju móžeš wjele wotkryć. Sy hižo raz w Bohatej ceše w Freibergu pobyt?

Twarske surowizny

Za twarjenje domow a dróhow su njeaparujomne: twarske surowizny. K nim liča so pěšk, hruby pěšk, twjerda kamjenizna, běta hlina a hlina.

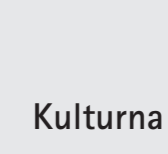
Moderne hórnistwo

Tež džensa so w Sakskej najwšelakorije surowizny wudobywaja a wuslědžuja. Moderne hórnistwo je džakowano wulkim mašinam nětko wjele lóše a wěšćije za čłowjeka.

TU Bergakademie

Na tutej uniwersiće w Freibergu móžeš geologiju, hórnistwo a geoeologiju studować. Tute powoňanja su wazne za moderne hórnistwo.

Kulturna krajina

Wot wosom lěstotkow mamy w Sakskej hórnistwo. To je krajinu změniło. Nasypnišća, pingi, historiske twarjenja a z wodu napjelnjene jamy móžeš na wjele městnach namakać.

Rudnohórske tradicije

Kołowokoło hórnistwa nastawa w Rudnych horach wjele tradicijow. Znajěš swěćkate wobruki a pyramidy abo figurje hórnikow a jandžela?

HÓDANČKO

Kelko kristalow namakaš na mjerwjenskim wobrazu na zadnej stronje?

Gluck + Ruft

KARL-KEGEL-BAU

WISMUT

Besucher-Bergwerk

KONSUM

Schöner unsere Städte!

Projekt ROHSA

